

Överförmyndarnämnden i södra Lappland
Dorotea Lycksele Storuman Sorsele Åsele Vilhelmina kommuner

Välkommen till ditt uppdrag

En introduktionsmanual för gode män
och förvaltare

Välkommen till ett viktigt uppdrag – du behövs!

Syftet med denna manual är att ge dig som nybliven god man eller förvaltare en vägledning och stöd i ditt uppdrag.

Om att vara god man eller förvaltare – vad är skillnaden?

God man och/eller förvaltare behövs för personer som inte själva kan bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person. Det kan vara fråga om personer som på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållanden, exempelvis missbruk, behöver hjälp med ekonomisk förvaltning, rättshandlingar, personlig omvårdnad och så vidare.

En person som har god man eller förvaltare kallas huvudman.

Du som har uppdrag som god man eller förvaltare kallas för ställföreträdare.

Godmanskap

Godmanskap är en frivillig stödinsats. Den gode mannen hjälper till och är endast ett biträde till huvudmannen som har kvar sin rättshandlingsförmåga. Detta betyder att gode mannen måste inhämta huvudmannens samtycke till alla större rättshandlingar utom de som berör den dagliga hushållningen. Saknar huvudmannen förmåga, enligt läkarintyg, att kunna ge sitt samtycke är gode mannen behörig att själv företa rättshandlingar inom ramen för sitt förordnande och för huvudmannens bästa.

Förvaltarskap

Förvaltarskap är en tvångsåtgärd och får bara anordnas när ett godmanskap inte är tillräcklig hjälp. Huvudmannen förlorar sin rättshandlingsförmåga och har inte längre rätt att ingå avtal eller förvalta sina tillgångar själv. En förvaltare tar över och har, inom ramen för sitt förordnande, ensam behörighet att företa rättshandlingar för huvudmannens räkning utan att inhämta dennes samtycke.

Godmanskap och förvaltare omfattar inte frågor som rör: rösträtt, medicinsk behandling, äktenskap, testamente samt övrigt strängt personliga frågor.

Det är tingsrätten som initialt fattar beslut om anordnande, utökning eller minskning av omfattningen av uppdraget gällande godmanskap och förvaltare. Det är också tingsrätten som upphäver godmanskap och förvaltare.

Överförmyndarnämnden fattar dock beslut om förordnande av ny god man/förvaltare om det blir aktuellt med byte av god man eller förvaltare.

Uppdragets omfattning

En god man eller förvaltares uppgifter är helt beroende på förhållandena i det enskilda fallet.

En allmän riktlinje i arbetet är att du som god man eller förvaltare omsorgsfullt ska fullgöra dina skyldigheter och alltid handla på det sätt som bästa gagnar den enskilda.

Uppdragets omfattning framgår av tingsrättens beslut och det registerutdrag som du har erhållit. Här är en förklaring av vad de olika uppdragen kan innebära och vad som då kan ingå ditt förordnande:

Bevaka rätt

Innebär att du som ställföreträdare ska ta tillvara på huvudmannens intressen.

- Ansöka om bostadstillägg, merkostnadsersättning, försörjningsstöd eller andra bidrag.
- Ansöka insatser enligt lagen om stöd och service för funktionshindrade (LSS).
- Deklarera.
- Sälja fastighet eller bostadsrätt.
- Ansöka om boende/vårdplats.
- Företräda huvudmannen vid boutredning och arvskifte.
- Överklaga beslut som framstår som felaktiga.

Förvalta egendom

Innebär att du som ställföreträdare ska företräda huvudmannen i frågor som rör ekonomi och egendom.

- Förvaltning av all egendom tillhörande huvudmannen.
- Upprätta en budget tillsammans med huvudmannen.
- Betala hushållsräkningar, eventuellt tillsammans med huvudmannen.
- Lämna över "fickpengar" med lämpliga mellanrum.
- Se till att tillhandahålla medel för inköp av personliga varor, till exempel kläder.
- Kontrollera att boendets kassabok och kvitton för fickpengar eller hushållspengar stämmer.
- I samråd med huvudmannen placera tillgångar, sälja fast eller lös egendom, köpa möbler med mera.
- Göra upp avbetalningsplaner för skulder, ordna skuldsanering med mera.
- Se till att nödvändiga försäkringar finns.

Förslag på kontostruktur för ställföreträdare

1. Transaktionskonto

- Disponeras av god man/förvaltare
- Alla inkomster går in till detta konto. Alla utgifter betalas härifrån.
- Maximal behållning ca 30 000 kr.
- Många poster i årsräkningen styrks av kontoutdrag från detta konto.

2. Privata medels- eller fickpengskonto

- Disponeras av huvudmannen själv eller personal.
- God man/förvaltare gör överföringar till detta konto. Själva överföringen redovisas som en utgift. Ingen inblandning av ställföreträdare i övrigt.
- God man/förvaltare är skyldig att kontrollera kvitton avseende de inköp som personal gör för huvudmannens räkning.

3. Sparkonto

Överförmyndarspärtrat konto

- Kan vara flera konton.
- Uttag kräver överförmyndarens samtycke.
- Överföring mellan överförmyndarspärtrade konton kräver inte överförmyndarens samtycke.

Ställföreträdarens främsta uppgift är att se till att huvudmannen får nytta av sina tillgångar och att huvudmannen har den levnadsstandarden som storleken av dennes tillgångar och dennes livssituation medger.

Sörja för person

Innebär att du som ställföreträdare ska bevaka huvudmannens personliga intressen.

- Hålla regelbunden kontakt genom bland annat personliga besök.
- Hålla kontakt med hemtjänst och vårdpersonal om huvudmannens behov.
- Bevaka att huvudmannen får nödvändig vård och omsorg.
- Uppmuntra till deltagande i daglig sysselsättning eller andra aktiviteter.
- Engagera frivilligorganisationer som Röda Korset, församling.
- För personer med psykisk ohälsa – ”puffa på” och uppmuntra efter förmåga.

Ställföreträdaren är inte utförare utan spindeln i nätet som ser till att det fungerar på bästa vis som en länk mellan huvudmannen och dennes sociala omgivning.

Vad ska en god man och förvaltare inte göra?

- Handla dagligvaror, mata, städa, putsa fönster, tvätta, skjutsa.
- Ersätta den professionella vårdens insatser – en god man och förvaltare är beställare, inte utförare.
- Det är inte obligatoriskt att följa med på läkarbesök och liknande men är givetvis tillåtet om man frivilligt vill göra det. Dock kan det vara bra att känna till vad som framkommer vid läkarbesök och så vidare.
- Agera vårdnadshavare för huvudmannen.
- Vid inköp av större karaktär – inhämtas huvudmannen samtycke. Om huvudmannen inte har beslutsförmåga har gode mannen sista ordet. Den förmågan bedöms av läkare.
- I alla frågor som rör hälso- och sjukvård har god man eller förvaltare inte behörighet att fatta beslut, ta ställning eller samtycka för sin huvudmans räkning.

Det är aldrig förbjudet att göra något lite extra, men då sker det utanför ramen för ditt uppdrag som en vän och det är det du själv som tar ansvar för det.

Allmänt om uppdraget

- En god man eller förvaltare ska alltid handla med huvudmannens bästa i fokus.
- När du som god man eller förvaltare undertecknar handlingar i uppdraget sker det som ställföreträdare, inget annat.
- Om du som god man eller förvaltare inte lämnar in vissa begärda handlingar i tid kan vite utdömas av tingsrätten.
- Du som god man eller förvaltare är skyldig att ersätta uppkommen skada, för huvudmannen, som du orsakat.
- Du som god man eller förvaltare har inte sekretess - sunt förnuft och moralisk sekretess råder.
- Du som god man eller förvaltare är beställare – inte utförare!

Då du som ställföreträdare kan bli skyldig att ersätta skada som du orsakat finns det möjlighet till medlemskap i riksförbund för att teckna ansvarsförsäkring: Riksförbundet för frivilliga samhällsarbetare.

Hemsida: <https://rfs.se>

Telefon: 08-556 068 30

Vissa handlingar kräver överförmyndarnämndens samtycke

Du som god man eller förvaltare är skyldig att inhämta överförmyndarnämndens samtycke vid följande åtgärder:

- Uttag från överförmyndarspärtrat bank-konto, till exempel för att fylla på det fria kontot.
- Placering i värdepapper och annan lös egendom, exempelvis aktier, ISK, pensions- eller kapitalförsäkring.
- Om den enskilde ska låna eller låna ut pengar.
- Vid pantsättning av den enskildes tillgångar.
- Vid köp eller försäljning och mottagande av gåva av fast egendom, tomträtt, bostadsrätt.
- Driva en rörelse.
- Vid arvskifte.

I viktiga frågor ska du som god man/förvaltare inhämta huvudmannens samtycke, om detta kan ske. Innan beslut fattas om förvaltningsåtgärd av större vikt ska överförmyndarnämnden bereda huvudmannen och dennes närstående tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsförlust. Anhöriga har ingen vetorätt, med ges tillfälle att yttra sig i syfte överförmyndarnämnden ska få bättre beslutsunderlag.

Omplacering utan krav på samtycke av överförmyndarnämnden

Grundprincipen ska vara att placera huvudmannens tillgångar på ett sätt som ger tillräcklig trygghet och skälig avkastning. Tillgångarna kan utan krav på överförmyndarnämnden samtycke placeras i:

- Skuldförbindelser utfärdade eller garanterade av stat eller kommun.
- Skuldförbindelser (obligationer) utfärdade av hypoteksinstitut eller bank, även utländskt bankföretag eller kreditinstitut.
- Andelar i värdepappersfond som avses i lagen 2004:46 om värdepappersfonder, eller i utländskt fondföretag.
- Lån mot säkerhet av panträtt i fast egendom inom 60 % av senaste taxeringsvärdet.

1 mars – ett viktigt datum varje år

Varje år ska du lämna in en redovisning till överförmyndarnämnden på hur du sköter ditt uppdrag som gode man eller förvaltare. Alla gode män och förvaltare ska lämna in en redogörelse av sitt uppdrag. I redogörelsen får du redovisa hur du har hanterat ditt uppdrag under det gångna året. Det är viktigt att veta att redogörelsen ligger till grund för det beslutet som överförmyndarnämnden fattar gällande ditt arvode.

Om du har "förvalta egendom" i ditt uppdrag ska du lämna in en årsräkning där du redogör för vilka inkomster och utgifter som din huvudman har haft under året. Därför är det viktigt att du sparar underlag på huvudmannens inkomster, utgifter, bidrag, deklaration, årsbesked och saldobesked. Ett tips är att föra en bankbok över huvudmannens inkomster och utgifter månadsvis – det kommer att underlätta för dig när du gör årsräkningen.

Material för att redovisa inkomster och utgifter finns på vår hemsida:
www.lycksele.se/ofnblankett

Arvode

Uppdraget är i huvudsak ideellt men god man eller förvaltare har man rätt till ett skäligt arvode och ersättning för de utlägg som kan hänföras till uppdraget. Storleken på huvudmannens inkomster och tillgångar avgör om han eller hon själv betalar arvode och ersättning eller om kommunen gör det.

Till grund för bedömningen används redogörelsen som du lämnar in tillsammans med årsräkningen eller sluträkningen. Sveriges kommuner och regioner (SKR) har tagit fram riktlinjer hur arvodet ska bedömas. Arvodet är ett schablonbelopp vars storlek beror på hur omfattande ditt uppdrag varit.

Beslut om arvode fattas i anslutning till det att överförmyndarnämnden granskat gode mannens eller förvaltarens redovisning. Då redovisningarna granskas under hela året kan vissa beslut om arvode fattas senare än andra. Du kan således inte förvänta dig att ditt arvode är fastställt innan ett specifikt datum.

Mer information om arvodering finns på vår hemsida www.lycksele.se/ofn

När ditt uppdrag upphör

Ett uppdrag som god man eller förvaltare upphör genom beslut i tingsrätten eller om huvudmannen avlider. Ditt uppdrag kan avslutas genom att:

- Du meddelar att du inte längre vill ha uppdraget.
- Det inte längre behövs en god man eller förvaltare.
- Samtycke till godmanskap inte föreligger.
- Överförmyndarnämnden tar ifrån dig uppdraget.
- Din huvudman avlider.

Du som är god man eller förvaltare har rätt att på begäran bli entledigad från ditt uppdrag, men du kan själv inte bestämma när ditt arbete som ställföreträdare slutar. Du är skyldig att kvarstå i ditt uppdrag tills överförmyndarförvaltningen har förordnat en ny god man eller förvaltare för din huvudman, alternativt att uppdraget upphör genom beslut i tingsrätten.

När ditt uppdrag upphör ska du lämna en sluträkning till överförmyndarnämnden senast en månad efter avslut. Du ska också lämna över de förvaltade tillgångarna till den som är behörig, men det är viktigt du som ställföreträdare, för din egen säkerhet, tar kvittens på överlämnandet av handlingarna.

När uppdraget upphör ska ställföreträdaren bevara sina handlingar från huvudmannen i tre år från det att behörig mottagare (huvudman, dödsbo eller ny ställföreträdare) har mottagit redovisningshandlingarna (förteckning, årsräkningar och sluträkning) från överförmyndarnämnden. Den treåriga taletiden om ev. skadestånd börjar nämligen löpa från överlämnandet till behörig mottagare. Nu kan naturligtvis många fakturor och etcetera återskapas, men det är bra om du som ställföreträdare sparar så mycket som möjligt. Mer information om att spara handlingar finns på vår hemsida, www.lycksele.se/ofn

Jämkning

Om du som ställföreträdare uppmärksammar att din huvudman behöver mer eller mindre stöd än vad som framgår av ditt/dina uppdrag – kontakta överförmyndaren. Det kan ju vara så att huvudmannen har lärt sig hur han eller hon ska förhålla sig till sin ekonomi och kan göra sina bankärenden själv – då behövs inte längre en ställföreträdare för det uppdraget och då kan man ansöka om det som kallas för jämkning. Tvärt om så kan det också framgå under uppdragets gång att huvudmannen behöver mer stöd än vad som framgår av ditt/dina uppdrag och då behövs det göras en ansökan om att utöka uppdraget.

Det är aldrig förbjudet att göra något lite extra, men då sker det utanför ramen för ditt uppdrag som en vän och det är det du själv som tar ansvar för det och det är inget som man kan få medräknat på ditt arvode. Därför kan det vara viktigt att jämka uppdraget för att du som ställföreträdare ska få rätt arvode.

Om Överförmyndarverksamheten i södra Lappland

Överförmyndare är en kommunal tillsynsmyndighet som ska kontrollera att förmyndare, gode män och förvaltare sköter sina uppgifter. I varje kommun måste det finnas en överförmyndare eller en överförmyndarnämnd. Numera kan en kommun även bilda en gemensam överförmyndarnämnd med en eller flera andra kommuner. I Lycksele, Sorsele, Dorotea, Åsele, Vilhelmina och Storumans kommuner har man fattat beslut i kommunfullmäktig i respektive kommuner om att ha en gemensam nämnd och verksamhet.

Syftet med denna samverkan är att långsiktigt kunna upprätthålla kompetens, kvalitet och ge god service till både medborgare och ställföreträdare.

Nämnden är ansvarig för alla beslut som fattas, men under nämnden jobbar fyra heltidshandläggare på delegation av nämnden i vissa frågor - det är handläggarna som sköter kontakten med ställföreträdare, utreder behovet av stöd och fattar vissa beslut. De beslut som handläggarna inte har delegation att fatta ska gå via nämnd innan beslut tas i frågan.

Om du har frågor, funderingar eller känner dig osäker i ditt uppdrag som god man eller förvaltare är du alltid välkommen att kontakta oss på överförmyndarenheten.

Överförmyndarenheten i södra Lappland

Telefontid, vardagar 10:00-12:00

0950-168 50

Postadress

Lycksele Kommun

Överförmyndarenheten

921 81 LYCKSELE

Myndighetsmejl: overformyndarnamnd@lycksele.se

Webbplats: www.lycksele.se/ofn